

ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK DERSHANELERİNE GİDEN ÖĞRENCİLERİN BOŞ ZAMANLARINI DEĞERLENDİRME ETKİNLİKLERİ (MALATYA İLİ ÖRNEĞİ)

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ

Fırat Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

ÖZET

Boş zaman endüstri devrimi sonucunda, insanların çalışma hayatlarının yeniden düzenlenmesiyle beraber gündeme girmiş ve her geçen gün daha da önem kazanmıştır. Boş zaman kişinin günlük yaşamı içinde yapmak zorunda olduğu iş ve görevlerinin dışında kalan ve kendi isteği yönünde harcayabileceği zamandır. Boş zaman bir bakıma bireyin özgür ve bağımsız olduğu zamandır. Bu araştırma ile Malatya İl merkezinde bulunan dört üniversiteye hazırlık dershanesine devam eden 474 öğrencinin boş zaman değerlendirme alışkanlıkları ve boş zamana değerlendirmeye ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla bir anket geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Araştırma kapsamında 313 erkek, 161 kız öğrenci bulunmaktadır. Araştırma ile şu sonuçlara ulaşılmıştır; Öğrenciler boş zamanlarında en çok müzik dinlemekte, arkadaş toplantılarına katılmakta, sohbet etmekte, televizyon seyretmekte, yürümekte ve bilgisayar-internet gibi etkinlikleri gerçekleştirmektedirler. Kitap okuma, radyo dinleme, tiyatroya gitme, ev işleri yapma, yabancı dil öğrenme, aile toplantılarına katılma, basketbol, voleybol, tenis oynama, resim yapma, su sporları ile uğraşma, bisiklet sürme, bilardo oynama, fotoğrafçılık ile uğraşma, toplantı ve panellere katılma, uzak doğu sporları ile ilgilenme, koleksiyonculuk, dikiş, nakış yapma ve örgü örme gibi etkinlikleri çok az yapmakta yada hiç yapmamaktalar. Öğrencilerin ara sıra futbol oynamakta, gönüllü işlerde çalışmakta yada dinlenmektedirler. En çok dinlenen müzik türü arabesktir. Bunu pop, Türk sanat, Türk halk ve özgün müzik türleri izlemektedir.

Anahtar Sözcükler: Boş zaman, Üniversiteye hazırlık dershanesi, öğrenci

ABSTRACT

Leisure time has been seen important as working hours were reorganized as the result of industrial revolution and it is gaining importance every day. Leisure time is time not spent on compulsory activities like employment, education, or regular sleeping in a person's daily life. It is a time the person is free and independent. With this study, the views and habits of university candidates toward the use of leisure time were evaluated in Malatya city. Totally 474 students were included in the study. While 313 of them are male, 161 are female. At the result of the study, the students mostly listen to music, participate meetings and talk to their friends, watch television, walk and use computers and internet in their leisure time. They rarely read books, listen to radio, go to theatre, draw pictures, make water sports, ride bicycle, play billiards, take photos, participate panels and conferences, make collections, make needlework and sew. They sometimes play football, work voluntarily in different areas or rest. Arabesk is the most popular music kind among students. The other music kinds are pop, Turkish classical, Turkish folk and protest music respectively.

Key Words: Leisure time, University preparation course, student

1. GİRİŞ

Boş zaman kavramı endüstrileşme ile birlikte insanların gündeminde yer almaya başlamıştır. Boş zamanları değerlendirmeye dönük düşünceler her geçen gün daha fazla anlam kazanmakta ve insanların günlük yaşamlarında bir yer edinmektedir.

Boş zaman, kişinin çalışmadığı, günlük yaşamı içinde yapmak zorunda olduğu işlerin ve görevlerinin dışında kalan ve kişinin kendi isteği yönünde harcayabileceği zamandır (Kılbaş, 2001, 28). Tezcan (1977)'a göre boş zaman, bireyin hem kendisi hem de başkaları için bütün zorunluluklardan veya bağımlılıklardan kurtulduğu ve kendi isteğiyle seçeceği bir faaliyetle uğraştığı zamandır. Boş zaman bir bakıma bireyin özgür ve bağımsız olduğu zamandır. Esgin ve Karadağ (2000) ise boş zamanı, bireyin çalışma saatleri ve diğer görevlerinden sonra, özgür iradesiyle kendisinin seçeceği bir etkinlikle uğraştığı zaman olarak tanımlamaktadırlar.

Karaküçük (1999) Dumazedier'in boş zaman etkinliklerini şu şekilde gruplandığını aktarmaktadır; sinema, edebiyat, tiyatro, müzik, resim, fotoğraf, vb. gibi sanatsal etkinlikler; kitap okuma, konferanslara katılma, radyo dinleme, televizyon seyretme gibi entelektüel etkinlikler; aile, partiler, toplantılar, vb. gibi sosyal etkinlikler; bahçecilik, el sanatları, el işleri, vb. gibi uygulamaya dönük etkinlikler ve spor, yürüyüş, avcılık, balıkçılık, vb. gibi fiziksel etkinlikler.

Boş zamanları değerlendirme aktiviteleri bireyin toplumsallaşmasına olumlu yönde katkıda bulunur. Toplumsallaşma ise "gencin içinde bulunduğu toplumun, alışkanlık, değer, tutum ve inanışlarını öğrenme ve uygulama sürecidir. Bireyin biyolojik kökenli içgüdülerinin, toplumun hakim değer yargıları ve davranış kalıpları içine yerleştirilmesine yardımcı olur" (Gökçe, 1982, 3).

Gençlerde sorunların yoğunlaştığı en önemli alanlardan biri, boş zamanları değerlendirme etkinliklerinde karşılaşılan güçlüklerle ilgilidir. Unesco'ya göre gençlik, "15-25 yaş arasındakilerden meydana gelen bir yaş grubudur" (DPT, 1983: 12). Genel olarak gençlik, biyolojik, psikolojik ve toplumsal gelişmelerle, çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemidir (Bulut, 1985, 330). Ülkemizde genç nüfus oranındaki artışa rağmen, gençlerin sosyal, kültürel ve spor alanlarında yararlanabilecekleri tesislerin yetersizliği dikkat çekmektedir. Gencin belli bir alanda bilgi ve beceri sahibi olması, kendisine güvenen ve grup içinde kabul edilen bir birey olmasını kolaylaştıracaktır. Bu bakımdan gençlerin boş zamanlarını değerlendirme etkinliklerinde bulunacakları alanların sayısını ve niteliğini artırmak önem kazanmaktadır (Kulaksızoğlu, 2001, 77). Bu alanların artırılmasıyla birey boş zamanını değerlendirebilmek için kendi ilgi, yetenek ve isteğine en uygun olan alternatifler arasında seçim yapma şansına sahip olacaktır. Bu yolla bireyin topluma

uyumu daha da kolaylaştacak ve toplumsal yapıda değişen durumlara karşı daha rahat uyum sağlayabilecektir.

Toplumsal yapıdaki değişim, toplumdaki geleneksel rol ve işlevlerde de değişimi zorlamaktadır. Toplumdaki uzmanlaşma ve işbölümü, toplum yaşamına yeni toplumsal örgütlerin girmesini ve buna bağlı olarak okulun da boş zamanları değerlendirme eğitimine önem vermesini gerektirmektedir. Okul öğrencilerin sanat ve bilime katkıda bulunmalarını sağlamalıdır. Bu amaçla, okullar bir taraftan genel eğitim amaçlarını gerçekleştirmeye çalışırken, diğer taraftan da öğrenci, personel, program ve uygulamalarını boş zaman değerlendirme ilkelerine göre düzenlemelidir (Kılbaş, 2000, 213). Eğitimin amacının öğrencileri yeteneklerine, istek ve ihtiyaçlarına göre yetiştirmek olduğu göz önünde bulundurulduğunda, boş zamanları değerlendirme eğitimine verilmesi gereken önem kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Bilgiyi ezberleyen ve ezberlediğini tekrarlayan bireyler yerine, alternatifler arasında seçim yapabilen ve bilgiye istediği zaman ulaşabilen bireyler yetiştirmek, programların öğrencini hareket alanını geniş tutabilecek biçimde hazırlanması ve uygulanması ile mümkündür.

Boş zamanı değerlendirme, yeniden tazelenme, yeniden yapılanma, yeniden güçlendirme, yeniden gençlik ve dinçlik kazandırma olarak ele alınmaktadır. Boş zaman etkinliklerine katılan gruplarda toplumsallaşma içselleştirilir ve daha kalıcı hale gelir. 12-24 yaş grubu arasında bulunanlar üzerinde yapılan bir araştırma, boş zaman değerlendirme etkinliklerine en önemli katılma güdülerinin toplumsal ağırlıklı olduğunu ortaya koymaktadır (Kılbaş, 2000, 213-214).

Okullar, öğrencilerin verimli çalışmalar yaparak, kendilerine güven duyan ve içinde bulunduğu topluma yararlı bireyler yetiştirmekle yükümlüdür. Okul hem bireyin hem de toplumun ihtiyaçlarını dikkate almak durumundadır. Bu anlamda eğitim, öğretim programının "ağırlıklı olarak toplumun ya da devletin ekonomik ya da sosyal ihtiyaçlarına göre belirlenmesi"dir (Billington, 1997, 382-384). Günümüzde okulun asıl görevi, birikmiş bilgiyi aktarmak yerine, toplumsal değişimin bir aracı olmak ve demokratik deneyim temelinde yaşamın bütün aşamalarını yorumlamaktır (Kılbaş, 2000, 214). Böyle bir görev anlayışı, yetiştirilmek istenen insan tipinin de geleneksel anlayışın dışındaki anlayışlarla yetiştirilmesini gerekli kılmaktadır. Türk insanının özelinde okulların, ulusal değerleri özümsemiş, evrensel değerlere açık, bilgi üretebilen, toplumda bilgi üretimine katkıda bulunabilen ve edindiği bilgiyi yaratıcı bir biçimde kullanabilen insan gücünün yetiştirilmesi gerekmektedir (Karakütük, 1998, 611). Bu niteliklere sahip insan gücünün yetiştirilmesi, genç nüfus oranının yüksek olduğu Ülkemizde ayrı bir öneme sahiptir. Gençleri ruh sağlığı yerinde, kişiliği gelişmiş, çevresi ile dengeli bir etkileşim içinde olan ve toplumda uyum içinde yaşayan bireyler olarak yetiştirmek ülkenin geleceği açısından önemli bir kazanım olacaktır. Bu nedenle

gençlerin boş zamanlarını nasıl değerlendirdiklerine ilişkin böyle bir araştırmanın yapılması ihtiyacı doğmuştur. Bu araştırma ile, Üniversiteye hazırlık dersanelerine devam eden öğrencilerin boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri ve ne tür boş zaman değerlendirme alışkanlıklarına sahip oldukları ortaya konmaya çalışılmıştır

Boş Zaman Değerlendirme Etkinliklerine İlişkin Yapılmış Bazı Araştırmalar

Gökçe (1984) tarafından yapılan bir çalışmada ise ortaöğretim gençliğinin %66'sının boş zamanını evde değerlendirdiği, bunu %11 ile arkadaş evinin izlediği, sinemaya giden gençlerin de %8.2 olduğu belirlenmiştir. Araştırma ile boş zamanı evde ve arkadaş evinde geçirme oranının kızlarda daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bulut (1985) tarafından yapılan bir çalışmada gençlerin bir çoğunun boş zamanlarını pasif, ülke ekonomisine belirli bir katkısı olmayacak biçimde değerlendirdikleri belirlenmiştir. Esgin ve Karadağ (2000) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada ise öğrencilerin boş zamanlarını çoğunlukla evde geçirdikleri (%61), bunu sırasıyla kahve, pastane, birahane gibi yerler (%16), okul (%11) ve kütüphane (%5) izlemektedir. Araştırma ile öğrencilerin boş zamanlarında sıklık sırasına göre kitap, gazete ve dergi okudukları (%26), televizyon izleyip, radyo dinledikleri (%23), arkadaşlarıyla sohbet ettikleri (%17), gezdikleri (%12), ders çalıştıkları (%10), sinema ya da tiyatroya gittikleri (%7) ve spor yaptıkları (%5) ortaya konmuştur.

Çelebi, Alkurt ve Doğu (2003) Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu III. sınıf öğrencilerinin boş zaman etkinliklerini düzenlerken, öğrencilerin, karar verme sürecinde ortaya çıkan rollerini araştırmışlardır. Araştırmada problem çözme sürecinin en önemli aşaması olan karar verme süreci ele alınmış ve bu sürece yönelik davranışlar gözlemlenmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada veriler, araştırmacı ve üç gözlemci tarafından, gözlem yöntemiyle elde edilmiştir. Sonuç olarak, bu tür etkinlikleri düzenleyen katılımcıların karar verme sürecine yönelik aşamaları kullandıkları gözlemlenmiş ve bu etkinliklerin, karar verme sürecine yönelik davranışların belirlenmesinde etkili rol oynadığı bulunmuştur.

Soyer ve Can (2003)'ün Üniversite öğrencilerinin boş zaman alışkanlıkları ve sportif eğilimlerinin mesleki yönelişlerine göre karşılaştırılması amacıyla ele aldıkları bir çalışmada, coğrafi konumları ve gelişmişlik düzeylerine göre belirlenmiş üç üniversitenin 15 farklı fakülte ve yüksekokulunda tesadüfi yöntemle seçilen toplam 375 öğrenci üzerinde anket uygulaması yapılmıştır. Anket sonuçlarına göre, mesleki eğilimlerle boş zaman alışkanlıkları konusunda bir ilişki bulunurken, sportif eğilimler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Araştırma ile, Fen Edebiyat, Eğitim, İlahiyat Fakülteleri öğrencilerinin çoğunlukla kültürel

faaliyetlere, Tıp ve Mühendislik Fakülteleri öğrencilerinin özel hobi faaliyetlerine, İktisat, Siyasal Bilimler, Hukuk Fakülteleri öğrencilerinin sosyal faaliyetlere Spor Yüksekokulu öğrencilerinin ise spor faaliyetlerine eğilim gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Üniversite öğrencileri çok istedikleri halde çeşitli nedenlerden dolayı faaliyetlere ve sportif aktivitelere katılamamaktadırlar. Bunun en önemli nedeni ise üniversitelerin sosyal, kültürel, sportif ve diğer faaliyetleri düzenleme konusunda yetersiz kalışı olarak gösterilmektedir.

Balcı (2003) tarafından Ankara'da bulunan 2 kamu, 2 özel üniversitede öğrenim gören lisans öğrencileri arasında yapılan bir araştırmada, 803 öğrenciden sadece iki tanesi boş zamanlarında kitap okuduklarını belirtmişlerdir. Araştırma ile öğrencilerin daha çok futbol, basketbol gibi popüler sporlara yöneldikleri, bunun yanı sıra sinemaya gitmek, müzik dinlemek, bilgisayar ve İnternet kullanmak gibi etkinliklere en fazla zaman ayırdıkları belirlenmiştir. Ayrıca, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre aktif katılımlı etkinliklere daha az yöneldikleri, katıldıkları etkinliklere ayırdıkları sürelerin ise daha kısa olduğu ortaya konmuştur.

Kaya ve Karaküçük (2003) tarafından Ankara İlindeki yetiştirme yurtlarında kalan gençlerin boş zaman etkinliklerine ilgi ve katılım düzeylerini saptamak amacıyla yapılan bir araştırma ile gençlerin boş zaman etkinliklerine ilgilerinin yoğun olduğu ancak buna rağmen bu etkinliklere katılım düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Bu durumun nedenleri arasında yeterli tesis ve mekanların olmaması veya olanların işlevsel kullanılmaması, boş zaman etkinlikleri düzenleyecek uzman personelin olmaması, yurt yönetiminin, gençlerin boş zaman etkinliklerine yeterince yönlendirilememesi veya cesaretlendirilmediği, etkinliklere katılmak için arkadaş bulamamaları, istenilen tür etkinlik olmayışı, yurt çevresindeki diğer hizmet kurumlarıyla işbirliği bulunmaması sayılmaktadır. Araştırma kapsamındaki gençler, boş zaman etkinliklerine diğer insanlarla iletişim kurmayı, kaynaşmayı ve arkadaş edinmeye yardımcı olduğu, sorumluluk duygusunu arttırdığı, kendilerine olan güvenlerini arttığı ve fiziksel rahatlama sağladığı için katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Öcalan'ın (2003) Elazığ'da Kredi Yurtlar Kurumu Yurtlarında kalan, 159'u kız, 311'i erkek, toplam 470 üniversite öğrencisinin boş zamanlarını nasıl değerlendirdiklerine ilişkin anket çalışmasında, öğrencilerin daha çok müzik dinlemek, kitap okumak, TV izlemek gibi pasif nitelikli etkinliklerde buldukları, müzik aleti çalmak, resim yapmak ve ava gitmek gibi aktivite içeren etkinlikleri ise en az seviyede yaptıkları belirlenmiştir. Araştırma ile kız öğrencilerin daha çok sinema ve tiyatroya gitme, kitap, gazete ve dergi okuma, arkadaş sohbetlerine katılma, hobilerle uğraşma, kafeterya ve pastaneye gitme, çarşı ve pazara gitme gibi aktivitelerle uğraştıkları belirlenmiştir.

2. AMAÇ

Araştırmanın genel amacı Malatya il merkezinde bulunan ve üniversiteye hazırlık dersanelerine devam eden dersane öğrencilerinin boş zamanlarını nasıl değerlendirdiklerini belirlemektir.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Dersane öğrencileri boş zamanlarında ne tür etkinliklere katılmaktadırlar?
2. Öğrenciler boş zaman değerlendirme etkinliklerine kimlerle katılmaktadırlar?
3. Öğrenciler bu tür etkinliklere ne kadar zaman ayırmaktadırlar?
4. Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmelerine ilişkin ailelerinin görüşü nedir?
5. Öğrencilerin boş zaman değerlendirme etkinliklerine katılma gerekçeleri nelerdir?
6. Dersane öğrencilerinin boş zaman değerlendirme etkinliklerine katılmama nedenleri nelerdir?

3. YÖNTEM

Araştırma tarama modelindedir. Araştırmanın kuramsal çerçevesi ilgili alandan derlenen bilgilerle oluşturulmuş, konuya ilişkin öğrenci görüşleri ise araştırmacı tarafından hazırlanan anket aracılığıyla alınmıştır

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Malatya il merkezinde bulunan ve üniversiteye hazırlık dersanelerine devam eden öğrencilerdir. Örneklemi ise rast gele seçilen 474 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların 313'ü erkek, 161'i de kızlardan oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı, Verilerin Toplanması ve Analizi:

Araştırmada veri toplama aracı olarak dersane öğrencilerinin görüşlerini almak amacıyla hazırlanan anket kullanılmıştır. Anket soruları hazırlanırken önce konu ile ilgili literatür taranmış ve araştırmanın amacı doğrultusunda sorular geliştirilmiştir. Hazırlanan sorular kapsam geçerliği için Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümündeki öğretim üyelerinin değerlendirmelerine sunulmuştur. Gelen öneriler üzerine ankette bazı sorular çıkartılırken bazı yeni sorular da ilave edilmiştir. Bu şekilde hazırlanan ilk proto-tip anket asıl çalışma grubuna uygulanmadan önce bir ön denemeye tabi tutulmuştur. Bu amaçla anket çalışma alanından 80 kişilik bir öğrenci grubuna ön deneme amaçlı uygulanmıştır. Gerek bu ön deneme gerekse bu gruptaki öğrencilerle yapılan karşılıklı görüşmeler

sonucunda ankete son şekli verilmiştir ve uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Asıl uygulama sürecinde ön deneme grubuna alınan öğrenciler kapsam dışında tutulmuşlardır. Uzman görüşleri ve öğrenciler üzerinde yapılan ön deneme anketin uygulanması için yeterli görülmüştür. Elde edilen verilerin analizinde yüzde ve frekans kullanılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLANMASI

Bu bölümde araştırma ile elde edilen bulgular ve bunların yorumlanmasına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin boş zamanlarında yapmayı tercih ettikleri etkinlikler ve bunların sıklık derecelerine ilişkin bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Etkinlikleri

	Etkinlik Türü	Etkinlikleri Gerçekleştirme Sıklığı									
		Her zaman		Sık sık		Ara sıra		Nadiren		Hiçbir zaman	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1	Müzik dinlemek	76	16.0	288	60.8	85	17.9	20	4.2	5*	1.1
2	Ark. toplantıları	41	8.6	293	61.8	30	6.4	65	13.7	45	9.5
3	Kitap okumak	56	11.8	5	1.1	86	18.1	111	23.4	216	45.6
4	Sinemaya gitmek	21	4.4	-	-	5	1.1	302	63.7	146	30.8
5	Konuşma-sohbet	112	23.6	248	52.4	29	6.1	75	15.8	10	2.1
6	TV izlemek	21	4.4	259	54.6	135	28.5	25	5.3	34	7.2
7	Futbol	45	9.5	65	13.7	167	35.2	75	15.8	122	25.8
8	Yürümek	125	26.4	177	37.3	101	21.3	66	13.9	5	1.1
9	Radio dinlemek	30	6.3	50	10.5	65	13.7	319	67.3	10	2.2
10	Tiyatro	21	4.4	-	-	5	1.1	151	31.8	297	62.7
11	Satranç-Dama	25	5.3	5	1.1	4	0.8	259	54.6	181	38.2
12	Bilgisayar- İnternet	106	22.4	237	50.0	86	18.1	20	4.2	25	5.3
13	Bulmaca çözme	9	1.9	25	5.3	93	19.6	256	54.0	91	19.2
14	Ev işleri yapma	10	2.1	25	5.3	77	16.2	166	35.0	196	41.4
15	Yab. dil öğrenme	4	0.9	40	8.4	-	-	155	32.7	275	58.0
16	Kart oyunları	25	5.3	-	-	-	-	62	13.1	387	81.6

17	Aile toplantıları	20	4.2	30	6.3	51	10.8	192	40.5	181	38.2
18	Basketbol	45	9.5	20	4.2	3	0.6	137	28.9	269	56.8
19	Voleybol	20	4.2	-	-	3	0.6	161	34.0	290	61.2
20	Oto kullanma	26	5.5	5	1.1	60	12.7	102	21.5	281	59.2
21	Resim	34	7.3	21	4.4	41	8.6	102	21.5	276	58.2
22	Şiir-günlük tutma	20	4.2	15	3.2	14	3.0	119	25.1	306	64.5
23	Su sporları	29	6.1	-	-	20	4.2	194	40.9	231	48.8
24	Piknik	40	8.4	-	-	80	16.9	279	58.9	75	15.8
25	Bisiklet	-	-	-	-	87	18.3	251	53.0	136	28.7
26	Bilardo	-	-	-	-	5	1.1	131	27.6	338	71.3
27	Fotoğrafçılık	-	-	-	-	-	-	35	7.4	439	92.6
28	Toplantı-Panel	30	6.3	-	-	20	4.2	232	48.9	192	40.6
29	Uzakdoğu sporları	10	2.1	46	9.7	45	9.5	40	8.4	333	70.3
30	Gönüllü çalışma	85	17.9	21	4.5	137	28.9	146	30.8	85	17.9
31	Uyumak	29	6.1	92	19.4	127	26.8	151	31.9	75	15.8
32	Mektup yazmak	5	1.1	-	-	-	-	181	38.2	288	60.7
33	Koleksiyonculuk	5	1.1	21	4.4	26	5.5	84	17.7	338	71.3
34	Dinlenme	5	1.1	229	48.3	130	27.4	106	22.4	4	0.8
35	Dikiş-Nakış-Örgü	4	0.8	40	8.5	20	4.2	21	4.43	389	82.1

Dershane öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirmede hangi aktiviteleri ne sıklıkta yaptıklarına ilişkin görüşlerinin bulunduğu Tablo 1'deki bulgular incelendiğinde, en çok gerçekleştirilen etkinliklerin arkadaş toplantılarına katılmak (%61.8), müzik dinlemek (% 60.8), televizyon seyretmek (% 54.6), konuşmak ve sohbet etmek (% 52.4), bilgisayar-internet kullanmak (% 50.0), dinlenmek (% 48.3) ve yürümek (37.3) olduğu görülmektedir. Kitap okuma, radyo dinleme, tiyatroya gitme, satranç ve dama gibi oyunları oynama, bulmaca çözme, ev işleri yapma, yabancı dil öğrenme, kart oyunları oynama, aile toplantılarına katılma, basketbol, voleybol, tenis oynama, resim yapma, su sporları ile uğraşma, bisiklet sürme,

bilardo oynama, fotoğrafçılık ile uğraşma, toplantı ve panellere katılma, uzak doğu sporları ile ilgilenme, koleksiyonculuk, dikiş, nakış yapma ve örgü örme gibi etkinlikler ise ya hiç yapılmayan ya da ara sıra ve nadiren yapılan etkinlikler olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin ara sıra yaptıkları etkinlikler arasında futbol oynama, gönüllü işlerde çalışma ve dinlenme gibi etkinlikler bulunmaktadır. Elde edilen bulgular ilgili literatürdeki araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir (Balcı, 2003). Öğrencilerin boş zamanlarında fazla kitap okumadıkları, müzik dinleme, bilgisayar ve internet kullanma gibi etkinlikleri daha çok tercih ettikleri yönde elde edilen bulgular bu araştırmanın sonuçlarıyla birbirini desteklemektedir.

Tablo 2: Etkinliklere Beraber Katıldıkları Kişilere İlişkin Öğrenci Görüşleri

Etkinliklere kiminle katılıyorsunuz?	f	%
Yalnız	70	14.8
Yakın Arkadaşlarımla	355	74.9
Grupla	49	10.3
Toplam	474	100.0

Tablo 2'deki bulgular dersane öğrencilerinin boş zaman değerlendirme etkinliklerine %74.9 ile en çok yakın arkadaşları ile katıldıklarını göstermektedir. Etkinliklere yalnız katılanların oranı %14.8 iken Grupla katılanların oranı ise %10.3'tür. Bu tür etkinlikler için genellikle yakın arkadaş grubunun tercih edildiği düşünüldüğünde Tablo 6'daki bulguların doğal bir sonuç olduğu kabul edilebilir.

Tablo 3: Öğrencilerin Boş Zaman Etkinliklerine Kimlerle Katıldıklarına İlişkin Görüşleri

Ne tür arkadaş ve grupla katılıyorsunuz?	f	%
Aynı Görüşten İnsanlarla	163	34.4
Akrabalarımla	216	45.5
Okul Arkadaşlarımla	65	13.7
Mahalle Arkadaşlarımla	5	1.1
Karşı Cinsten Arkadaşlarla	25	5.3
Toplam	474	100.0

Dershane öğrencilerinin boş zaman etkinliklerine ne tür arkadaş ve gruba katıldıklarına ilişkin Tablo 3'deki görüşlerine bakıldığında etkinliklere en çok (%45.5) akraba çevresinden olanlarla katıldıkları görülmektedir. Bunu %34.4 ile aynı görüşten insanlarla katıldıklarını belirtenler izlemektedir. Okul arkadaşları ile katılanların oranı %13.7 iken mahalle arkadaşları (%1.1) ve karşı cinsten arkadaşlarla (%5.3) katılanların oranının çok az oluşu dikkat çekici bir bulgu olarak görülmektedir. Mahalle arkadaşları ile katılımın az oluşunun nedeni dershane çevresinin heterojen bir yapıdan oluşmasına karşı cinsle katılımın azlığı ise araştırmanın yapıldığı yerleşim yerinin sosyal yapısının bu tür bir arkadaşlığa çok uygun olmasına bağlanabilir

Tablo 4: Ders Yılı İçerisinde Etkinliklere Haftada Kaç Gün Katıldıklarına İlişkin Görüşler

Etkinliklere ders yılı içinde yaklaşık haftada kaç gün katılıyorsunuz?	f	%
1-2 Gün	338	71.3
3-4 Gün	96	20.3
5-6 Gün	29	6.1
7 Gün	11	2.3
Toplam	474	100.0

Tablo 4'de dershane öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme etkinliklerine ders yılı içerisinde haftada kaç gün katıldıklarına ilişkin bulgulara bakıldığında öğrencilerin %71.3 gibi büyük bir çoğunluğunun haftada 1-2 gün katıldığı görülmektedir. Bu görüşü %20.3 ile haftada 3-4 gün katıldıklarını ifade edenler izlemektedir. Haftada 7 gün katıldıklarını belirtenlerin oranı sadece %2.3'tür. Bu bulgu öğrencilerin boş zaman etkinliklerini dengeli ve düzenli bir biçimde gerçekleştirmediklerini göstermektedir.

Tablo 5: Ders Yılı İçerisinde Etkinliklere Günde Kaç Saat Katıldıklarına İlişkin Görüşler

Etkinliklere ders yılı içerisinde günde kaç saat katılıyorsunuz?	f	%
1-2 Saat	263	55.5
3-4 Saat	165	34.8
5 ve daha fazla	46	9.7
Toplam	474	100.0

Öğrencilerin etkinliklere katıldıkları günlerde, bu etkinlikler için bir günde kaç saat ayırdıklarına ilişkin soruya dersane öğrencilerinin %55.5'i günde 1-2 saat yönünde cevap vermişlerdir. Günde 3-4 saat zaman ayırdıklarını belirtenler %34.8, 5 saat ve daha fazla zaman ayırdıklarını belirtenler ise %9.7 oranındadır.

Tablo 6: Ailelerin Boş Zaman Geçirme Biçimine Karşı Karışmadıklarına İlişkin Görüşler

Aileniz boş zaman geçirme şeklinize karşılıyor mu?	f	%
Her Zaman	40	8.4
Sık Sık	25	5.3
Bazen	42	8.9
Nadiren	243	51.2
Hiçbir Zaman	124	26.2
Toplam	474	100.0

Tablo 6'daki bulgulara bakıldığında, dersane öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme biçimlerine ailelerin % 8.9'u bazen, %5.3'ü sık sık, %8.4'ü her zaman karşırken, ailelerin toplam %74.4'ü nadiren karışmakta veya hiç karışmamaktadır. Bu sonuca göre, ailelerin, çocuklarının boş zaman değerlendirme biçimlerine pek fazla karışmadıklarını belirtmek mümkündür.

Tablo 7: Ailelerin Yönlendirmelerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Aileniz ne tür yönlendirmede bulunmaktadır?	f	%
Eğitici Faaliyetler	445	93.9
Dinlendirici Faaliyetler	9	1.9
Müzikli Faaliyetler	20	4.2
Toplam	474	100.0

Tablo 7'deki bulgulara göre araştırma kapsamındaki dersane öğrencilerinin ailelerinin %93.9'u öğrencileri eğitici faaliyetlere yönlendirmektedir. Müzikli faaliyetlere yönlendirenlerin oranı %4.2 iken dinlendirici faaliyetlere yönlendirenlerin oranı %1.9 gibi oldukça düşük bir düzeyde kalmıştır. Elde edilen bu bulgu ailelerin çocuklarını eğitici faaliyetlere yönlendirme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin dersane öğrencileri oldukları göz önünde bulundurulduğunda bu sonucun beklenen bir durum olduğu söylenebilir.

Tablo 8: Boş Zamanlarda İzlenen TV Programları

İzlenen tv programları	f	%
Diziler	263	55.5
Eğlence Programları	30	6.3
Haber Programları	66	13.9
Belgeseller	60	12.7
Spor Programları	55	11.6
Toplam	474	100.0

Tablo 8'deki sonuçlara göre dersane öğrencilerinin çoğunlukla dizi seyrettikleri gözlenmektedir (%55.5). Dizilerden sonra izlenme sıklığına göre sırasıyla haber programları (%13.9), belgeseller (%12.7), spor programları (%11.6) ve eğlence programları (%6.3) gelmektedir. Eğlence programlarının en az izlenen tv programı olmasını dikkat çeken bir bulgu olarak değerlendirmek mümkündür.

Tablo 9: Boş Zamanlarda Okunan Kitap Türleri

Okunan kitap türü	f	%
Roman	277	58.5
Hikaye	66	13.9
Polisiye-Macera	10	2.1
Aşk-Fotoroman	-	-
Sosyal İçerikli Araştırmalar	46	9.7
Bilim ve Teknoloji	75	15.8
Toplam	474	100.0

Tablo 9'da görüldüğü gibi dersane öğrencilerinin yarısından fazlası (%58.5) roman türü kitapları okumayı tercih etmektedirler. Bilim ve teknolojiye ait kitaplar ikinci sırada okunan kitaplar olarak belirtilmekle beraber bu yönde görüş bildirenlerin oranı sadece % 15.8'de kalmıştır. Hikaye türü kitap okuyanların oranı %13.9 iken sosyal içerikli araştırmaları okuyanların oranı %9.7'dir. Polisiye ve macera türü kitap okuyanların oranı %2.1 olarak görülürken aşk ve fotoroman türü kitap okuyan hiçbir öğrenci bulunmamaktadır.

Tablo 10: Boş Zamanlarda Dinlenen Müzik Türleri

Dinlenen Müzik Türü	f	%
Pop	81	17.1
Arabesk	273	57.6
Türk Sanat	46	9.7
Türk Halk	39	8.2
Yabancı Müzik	-	-
Özgün Müzik	35	7.4
Toplam	474	100.0

Dershane öğrencilerinin dinlemeyi tercih ettikleri müzik türlerine ilişkin Tablo 10'daki görüşlerine bakıldığında en çok dinlenen müzik türünün arabesk olduğu (%57.6) görülmektedir. Bu bulgu dershane öğrencilerinin müzik tercihi ile ilgili ilginç bir sonucu ortaya koymaktadır. Pop türü müzik dinlemeyi tercih edenler %17 ile ikinci sırada gelirken bunları %9.7 ile Türk sanat müziği, %8.2 ile Türk halk müziği, %7.4 ile de özgün müzik dinleyenler izlemektedir. Yabancı müzik dinlediğini ifade eden herhangi bir öğrencinin bulunmaması da dikkat çekici bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

Tablo 11: Boş Zaman Değerlendirme Etkinliklerine Katılma Nedenlerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Etkinliğe Katılma Nedeni	Önem Derecesi											
	Çok önemsiz		Önemsiz		Az önemli		Önemli		Çok önemli		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evden izin alabiliyorum	12	8,2	20	13,6	17	11,6	20	13,6	78	53,0	147	100,0
Eğlenceli-zevkli olduğu	20	9,4	15	7,0	17	8,0	20	9,4	141	66,2	213	100,0
Eğitici ve yararlı buluyorum	162	53,3	73	24,0	8	2,6	31	10,2	30	9,9	304	100,0
Arkadaşlarımla oluyorum	13	4,9	18	6,7	20	7,5	25	9,3	192	71,6	268	100,0
Sıkıntısından kurtuluyorum	-	-	30	11,7	45	17,5	15	5,8	167	65,0	257	100,0
Statü kazanıyorum	30	26,3	45	39,5	20	17,5	10	8,8	9	7,9	114	100,0
Yeteneklerim gelişiyor	6	1,9	10	3,1	76	23,8	107	33,6	120	37,6	319	100,0
Heyecanlı buluyorum	45	26,2	76	44,2	20	11,6	10	5,8	21	12,2	172	100,0
Sağlığımı iyi geliyor	40	56,3	5	7,0	21	29,7	-	-	5	7,0	71	100,0
Stres atıyorum	-	-	20	8,4	45	18,8	64	26,8	110	46,0	239	100,0
Kendimi ifade ediyorum	-	-	14	9,3	11	7,3	25	16,6	101	66,8	151	100,0

Tablo 11’de araştırmaya katılan dersane öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme etkinliklerine katılma nedenlerine ilişkin görüşleri bulunmaktadır. Evden izin almayı kolaylaştırması etkinliklere katılmada önemli bir neden olarak görülmektedir (% 53). Öğrencilerin çoğunluğu zevkli ve eğlenceli olduğu için katıldıklarını ifade ederken (% 66.2), eğitici ve yararlı bulduğu için katılanların oranı oldukça düşük düzeyde çıkmıştır (% 9.9). Bu bulgu dersane öğrencilerinin boş zaman etkinliklerinin eğitici yönü olmasına pek fazla önem vermediklerini ortaya koymaktadır. Bu etkinliklere katılmada arkadaşlarıyla beraber olma fırsatı verdiği için önemli bulanların oranı oldukça yüksektir (% 71.6). Benzer durum, bu yolla sıkıntılarından kurtulduğu için önemli bulma düzeyinde de görülmektedir (%65.0). Bu bulgu öğrenciler sıkıntılarından kurtulmak için etkinliklere katılmayı ön planda tuttıklarını göstermektedir. Ayrıca, yetenek geliştirme de bu tür etkinliklere katılmada önemli bir neden olarak görülmektedir (% 37.6). Boş zaman etkinliklerine katılma nedenleri arasında statü kazanma yönünde bir amacın bulunmadığı da ayrıca gözlenen bir durumdur (% 7.9). Heyecanlı olduğu için boş zaman etkinliklerine katılma, dersane öğrencileri arasında önemli bir neden olarak değerlendirilmemektedir (%12.2). Elde edilen bu sonuca benzer olarak, sağlık nedenlerinin de bu etkinliklere katılmada önemli bir gerekçe oluşturmadığı görülmektedir (% 7.0). Buna karşın, stres atmak (% 46.0) ve kendilerini daha iyi ifade edebilmek için etkinliklere katılma (% 66.8) öğrenciler arasında önemli nedenler arasında sayılmaktadır. Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme etkinliklerine katılma nedenlerine ilişkin elde edilen bulgular Kaya

ve Karaküçük'ün (2003) araştırmasında elde edilen bulgularla uyum içerisindedir. Öğrencilerin boş zaman etkinlikleriyle arkadaş edinme, sıkıntılardan kurtulma ve stresten kurtulma gibi avantajlar elde ettiğine ilişkin sonuçlar birbirini desteklemektedir.

Tablo 12: Boş Zaman Değerlendirme Etkinliklerine Katılmama Nedenlerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Etkinliğe Katılmama Nedeni	Önem Derecesi											
	1		2		3		4		5		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bu tür etkinlikler yok	199	72,6	19	6,9	30	11,0	21	7,7	5	1,8	274	100,0
Yeterli tesis yok	26	11,3	60	26,0	75	32,5	65	28,0	5	2,2	231	100,0
Araç-gereç yok	5	2,0	25	9,9	66	26,2	70	27,8	86	34,1	252	100,0
Parasal imkan yok	41	22,5	5	2,7	26	14,3	61	33,6	49	26,9	182	100,0
Arkadaş grubum yok	60	30,3	49	24,8	37	18,6	30	15,2	22	11,1	198	100,0
Çevre baskısı var	40	76,9	5	9,6	2	3,9	-	-	5	9,6	52	100,0
Zamanım yok	65	39,6	73	44,5	11	6,7	5	3,1	10	6,1	164	100,0
Alışkanlığım yok	5	3,2	3	1,9	-	-	30	19,0	120	75,9	158	100,0

Boş zaman değerlendirme etkinliklerine katılmama nedenlerine ilişkin dersane öğrencilerinin görüşler Tablo 12'de verilmiştir. Bulgular incelendiğinde, boş zaman değerlendirme açısından **'bu tür etkinlikler yok'** yönündeki görüşün pek benimsenmediği görülmektedir (% 1.8). **Tesis yetersizliği** (% 32.5) ile **ekonomik faktörlerin de** (%26.9) öğrenciler arasında katılmama nedeni olarak paylaşılan bir gerekçe olduğu belirtilebilir. Boş zaman etkinliklerine katılmamada, **arkadaş grubunun olmaması** da öğrenciler arasında önemli görülen neden olarak değerlendirilmemiştir (% 11.1). Buna paralel olarak öğrenciler, etkinliklere katılmama yönünde **çevreden herhangi bir baskının olmadığı** (% 9.6) ve **zaman bulma açısından** (% 6.1) her hangi bir sorun yaşanmadığını belirtmişlerdir. Bu bulgu, aslında, öğrencilerin çevre ve zaman açısından, boş zamanları değerlendirme etkinliklerine katılmada bir zorluk ile karşı karşıya bulunmadıklarını ortaya koymaktadır. Etkinliklere katılmama nedenleri arasında en dikkat çekici bulgu, bu yönde bir **alışkanlığın olmadığı** yönündeki öğrenci görüşleridir. Etkinliklere katılmadıklarını belirtenlerin önemli bir çoğunluğu (%75.9), boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıklarının olmadığına ilişkin görüşü önemli bir neden olarak kabul etmektedirler. Etkinliklere katılmama nedenlerine ilişkin ulaşılan bu sonuçlar Soyer ve Can (2003) ile Kaya ve Karaküçük (2003) tarafından yapılan araştırmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. İlgili kurumların boş zamanları değerlendirmeye yönelik etkinlikleri düzenlemelerindeki yetersizlik her iki araştırma ile de belirlenmiştir.

5. SONUÇ

Araştırma ile şu sonuçlara ulaşılmıştır; araştırma kapsamında bulunan öğrencilerin %66'sı erkek, %34'ü kızdır. Dershane öğrencilerinin boş zamanlarında en çok müzik dinlemek, arkadaş toplantılarına katılmak, konuşmak ve sohbet etmek, televizyon seyretmek ve yürümek ve bilgisayar-internet gibi etkinlikleri gerçekleştirirken, en az gerçekleştirdikleri ya da hiç yapmadıkları etkinlikler arasında kitap okuma, radyo dinleme, tiyatroya gitme, satranç ve dama gibi oyunları oynama, bulmaca çözme, ev işleri yapma, yabancı dil öğrenme, kart oyunları oynama, aile toplantılarına katılma, basketbol, voleybol, tenis oynama, resim yapma, su sporları ile uğraşma, bisiklet sürme, bilardo oynama, fotoğrafçılık ile uğraşma, toplantı ve panellere katılma, uzak doğu sporları ile ilgilenme, koleksiyonculuk, dikiş, nakış yapma ve örgü örme gibi etkinlikler bulunmaktadır. Öğrencilerin ara sıra arasında futbol oynamakta, gönüllü işlerde çalışmakta ya da dinlenmektedirler.

Öğrenciler boş zaman etkinliklerine çoğunlukla yakın arkadaşları ile katılırken bunlar ya akrabaları ya da aynı görüşten olan insanlar arasından tercih edilmektedir. Boş zaman değerlendirme etkinliklerine ders yılı içinde genellikle haftada 1-2 günlük aynı dönemlerde günde de 1-2 saatlik zaman ayrılmaktadır. Aileler çoğunlukla öğrencilerin boş zaman değerlendirme biçimine karışmamakla beraber onların eğitici faaliyetlerde bulunmalarını istemektedirler. Öğrencilerin yarıdan fazlası boş zamanlarında dizi izlemeyi tercih ederken bunu haber ve spor programları ile belgeseller izlemektedir. Okunan kitaplar arasında en çok romanlar tercih edilirken en az okunanlar ise polisiye-macera türündeki kitaplardır. Aşk ve fotoroman türü kitapları okuyan herhangi bir öğrenci bulunmamaktadır. Arabesk dershane öğrencilerinin yarısından fazlasının dinlemeyi tercih ettiği bir müzik türü olarak belirlenirken, bunu pop, Türk sanat, Türk halk ve özgün müzik türleri izlemektedir. Yabancı müzik dinleyen herhangi bir öğrenci bulunmamaktadır.

Boş zaman değerlendirme etkinliklerine katılma nedenleri arasında tesis yetersizliği ile ekonomik nedenlerin yanı sıra, bu tür bir alışkanlığın olmadığı önemli görülen gerekçeler olarak belirtilmiştir. Etkinliklere katılma nedenleri arasında ise evden izin almayı kolaylaştırması, etkinliklerin zevkli ve eğlenceli olması, arkadaşlarıyla beraber olma fırsatı vermesi, bu yolla sıkıntılarını kurtulmaları, yeteneklerini geliştirmeleri, stres atma ve kendilerini daha iyi ifade edebilmek gibi görüşler önemli görülen nedenler arasında sayılmaktadır.

6. ÖNERİLER

Araştırma ile elde edilen sonuçlar çerçevesinde şu önerilerde bulunmaktadır:

1. Bireyin boş zaman değerlendirme etkinliklerine katılmaları sağlanmalıdır.
2. Birey kendisi için anlamlı ve değerli olan, ilgi ve yeteneklerine uygun alternatifler arasında seçim yapabilme şansına sahip olmalıdır.
3. Etkinliklere katılmada gönüllülük esas olmalıdır.
4. Bireyin bu tür etkinliklere, gerek bireysel gerekse grupla beraber katılabileceği ortamlar oluşturulmalıdır.
5. Birey kendisi için en uygun olana boş zaman etkinliklerine katılması için yönlendirilmelidir.
6. Bireyin boş zamanı değerlendirme etkinlikleri fiziksel, zihinsel, toplumsal ve duygusal anlamda çeşitlilik göstermelidir.
7. Üniversiteye hazırlık dershanelerine giden öğrencilerin ders ve dershanedeki çalışmalarının yoğun olması, öğrencilerin boş zaman aktivitelerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu konuda öğretmenler öğrencilere gerekli ilgiyi göstererek, onları rahatlatıcı ve yoğun çalışma ortamından biraz da olsa uzaklaştıracak eğlendirici ama aynı zamanda öğretici boş zaman değerlendirme etkinliklerine yönlendirmelidirler.

Kaynakça

Balci, V. (2003). Ankara'daki Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Etkinliklerine Katılımlarının Araştırılması. Milli Eğitim Dergisi, Sayı 158, Bahar 2003.

Billington, R. (1997). Felsefeyi Yaşamak (Çeviren A. Yılmaz), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bulut, I. (1985). Geçliğin Okul Dışı Etkinlikleri. Gençliğin Eğitimi ve Sorunları. (Yay. Haz. Nurettin Ergen), Gençliğin Eğitimi ve Sorunları IX. Eğitim Toplantısı Bildiri Metinleri İçinde (s.329-358). Ankara: Şafak Matbaası.

Çelebi, M., Alkurt, S. Ö. ve Doğu, G. (2003). Yüksek Öğretim Kurumlarında Serbest Zaman Etkinlikleri Düzenleyen Öğrencilerin, Karar Verme Sürecinde Ortaya Çıkan Roller. Gazi Üniversitesi, 1. Gençlik Boş Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu'nda Sunulan Bildiri, 21- 22 Mayıs 2003, Ankara. (http://www.gudak.gazi.edu.tr/sempozyum/makale_ozetleri.htm 19 Mayıs 2004 tarihinde indirilmiştir).

DPT. (1983). Gençlik ve Spor. V. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Yayın No: DPT 1904, ÖİK: 296, Ankara.

Esgin, A., ve Karadağ, Ö. (2000). Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı. Popüler Bilim. Eylül 2000, 19-23.

Gökçe, B. (1982). Gençliğin Türk Toplumundaki Konumu. Gençlik ve Toplum Konulu Bilimsel Toplantı Konuşmaları. Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayın No: 01-85, Ankara.

Gökçe, B. (1984). Orta Öğretim Gençliğinin Beklenti ve Sorunları. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, Yayın No:270, Ankara.

Karaküçük, S. (1999). Rekreasyon, Boş Zamanları Değerlendirme, 3.Bası, Bağırhan Yayinevi, Ankara: Bağırhan Yayinevi.

Karakütük, K. (1998). Nüfus ve Eğitim. Demokratik Eğitim Kurultayı'nda Sunulan Bildiri Metinleri İçinde (s.604-644), 2-6 Şubat 1998, Ankara: Volkan Matbaası.

Kaya, S. ve Karaküçük S. (2003). Yetiştirme Yurtlarında Kalan Gençlerin Boş Zaman Etkinliklerine İlgi ve Katılım Düzeyleri. Gazi Üniversitesi, 1. Gençlik Boş Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu'nda Sunulan Bildiri, 21- 22 Mayıs 2003, Ankara. (http://www.gudak.gazi.edu.tr/sempozyum/makale_ozetleri.htm 19 Mayıs 2004 tarihinde indirilmiştir).

Kılbaş, Ş. (1994). Gençlik ve Boş zamanı Değerlendirme. Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.

Kılbaşı, Ş. (2000). Çocuğun Dinlenme, Boş Zamanı Değerlendirme, Oynama, Kültürel ve Sanatsal Etkinliklere Katılma Hakkı. Ç. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, 2 (18), 206-218.

Kılbaşı, Ş. (2001). Gençlik ve Boş zaman Değerlendirme. Adana: Anaca Yayınları.

Kulaksızoğlu, A. (2001). Ergenlik Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Öcalan, M. (2003). Kredi Yurtlar Kurumu Yurtlarında Kalan Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıklarının Analizi. Gazi Üniversitesi, 1. Gençlik Boş Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu'nda Sunulan Bildiri, 21- 22 Mayıs 2003, Ankara. (http://www.gudak.gazi.edu.tr/sempozyum/makale_ozetleri.htm 19 Mayıs 2004 tarihinde indirilmiştir).

Soyer, F. ve Can, Y. (2003). Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Alışkanlıkları ve Sportif Eğilimlerinin Mesleki Yönelişlerine Göre Karşılaştırılması. Gazi Üniversitesi, 1. Gençlik Boş Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu'nda Sunulan Bildiri, 21- 22 Mayıs 2003, Ankara. (http://www.gudak.gazi.edu.tr/sempozyum/makale_ozetleri.htm 19 Mayıs 2004 tarihinde indirilmiştir).

Tezcan, M. (1977). Boş Zamanlar Sosyolojisi. Ankara: Doğan Matbaası.